

Tájékoztató

Az európai uniós források felhasználását, valamint a pénzek elosztásában közreműködő intézményeket érintő számvevőszéki ellenőrzésekről, elemzésekről és öntesztekről

Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) küldetése, hogy ellenőrzési tapasztalataival támogassa a jó kormányzást, valamint a jól működő állam megteremtését. Az elmúlt években az ÁSZ több ellenőrzése is közvetlenül érintette, értékelte az európai uniós források felhasználását, valamint a pénzek elosztásában és ellenőrzésében közreműködő magyarországi intézményrendszert.

A 2010 óta lezajlott számvevőszéki ellenőrzések rámutattak, hogy az európai uniós források lekötésének hatékonysága fokozatosan javult, ugyanakkor szembeűnő volt a koncentrált stratégiai tervezés hiánya, valamint a források kifizetésének elhúzódása. A pénzek nehezen és lassan jutottak el a kedvezményezettekhez, ez pedig negatívan befolyásolta az eredményességet.

Az ÁSZ az elmúlt években több alkalommal felhívta a Kormányt és a közvélemény figyelmét, hogy a pályázati lehetőségeket 2006-ban nem úgy dolgozták ki, hogy a fejlesztési terv legfontosabb céljait, vagyis a munkahelyteremtést és a gazdaság felpörgetését el lehessen érni. Így a pályázók lényegében arra nyújtottak be igényt, amilyen kiírás rendelkezésre állt, vagyis elsődleges szemponttá a források „elnyerése” vált, nem érvényesült a projektmenedzsment szemlélet, és az uniós forrásokat nem befektetésként kezelték.

Az ÁSZ ellenőrzései arra is rávilágítottak, hogy a pályázatokhoz szükséges önerő előteremtése eladósodást generált, főként az önkormányzati szektorban.

Az európai uniós források felhasználását érintő ellenőrzések

A 2007 és 2010 között uniós finanszírozással megvalósuló, kormányzati döntésen alapuló beruházási projektek ellenőrzése során az ÁSZ **2012 májusában** a hazai igényeket és erőforrásokat összehangoló középtávú fejlesztési terv hiányára hívta fel a figyelmet. Az ÁSZ megállapította, hogy egyes projektekre 3-4 év alatt sem sikerült támogatási szerződést kötni.

2012 júliusában a részben uniós forrásból megvalósult munkahelyteremtési programok ellenőrzésekor kiderült, hogy 2004 és 2010 között a támogatási rendszer széttagolt és nehezen átlátható volt, a támogatási programok céljait, forrásait és intézményrendszerét pedig nem hangolták össze. Az ÁSZ **2012 augusztusában** a vidékfejlesztési források 2007 és 2011 közötti időszakra vonatkozó ellenőrzése kapcsán arra figyelmeztetett, hogy 2009-ben az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) pénzügyi kereteit átalakították, a mikroállalkozások létrehozását és fejlesztését támogató források mintegy 56

százalékát átcsoportosították a vidéki települések vonzerejének, a szolgáltatások színvonalának emelését célzó intézkedésekre. Ennek következtében azonban nem javult a foglalkoztatottság és nem nőtt az egy főre jutó GDP a vidéki Magyarországon.

2013 augusztusában a Regionális Fejlesztési Tanácsok ellenőrzése kapcsán az ÁSZ arra hívta fel a figyelmet, hogy az Országos Területfejlesztési Konceptióban 2005-ben meghatározott alapelvek ellenére, 2007 és 2011 között a hazai és uniós fejlesztési források esetében nem érvényesült a szubszidiaritás elve, a helyi problémák helyi szintű kezelése.

Mindemellett a központi költségvetés végrehajtásának (zárszámadás) ellenőrzése során az ÁSZ **minden évben kiemelt figyelmet fordít a költségvetésben megjelenő európai uniós támogatások szabályszerű elszámolására.** A 2011-2014. évi zárszámadásról szóló jelentésekben visszatérően felhívta a figyelmet az európai uniós források felhasználásában jelentkező kockázatokra, a rendelkezésre álló pénzek lekötésének elmaradására, és hangsúlyosan figyelmeztetett a forrásvesztés veszélyére.

Az uniós források elosztásában, ellenőrzésében érintett intézmények ellenőrzése

Az európai uniós források felhasználásának ellenőrzése mellett az Állami Számvevőszék a pénzek elosztásában és ellenőrzésében közreműködő szervezeteket is ellenőrizte az elmúlt években.

Az ÁSZ **2014 januárjában** hozta nyilvánosságra az ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. gazdálkodásának ellenőrzéséről, továbbá az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság (EUTAF) működésének és gazdálkodásának ellenőrzéséről szóló jelentését. **2015 februárjában** fejezte be az ÁSZ a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) 2007 és 2013 közötti időszakra vonatkozó rendszerellenőrzését. Az ellenőrzések közös üzenete, hogy bár az európai uniós források lekötésének hatékonysága javult, szembeűnő volt a koncentrált stratégiai tervezés hiánya, valamint a kifizetések elhúzódása. Elsődleges szempont volt a források elnyerése, nem érvényesült a projektmenedzsment szemlélet. Megállapítottuk, hogy az uniós forrásokat közvetítő intézményrendszer működése lassú és bonyolult volt, nem támogatta, hogy a források a kedvezményezettekhez gyorsan és hatékonyan eljussanak.

Egyéb ellenőrzések

Jelentős összegű uniós forrás úgy is az ÁSZ ellenőrzéseinek hatókörébe került, hogy az ellenőrzésünk nem kifejezetten arra irányult. Az önkormányzatok és önkormányzati társaságok több száz ellenőrzése során az ÁSZ felhívta a figyelmet, hogy az európai uniós források számviteli értelemben a vagyon növekedését eredményező, ámde hibás felhasználása jelentősen hozzájárult az önkormányzati alrendszer eladósodásához és egyik kiváltó oka volt az egész alrendszerben kialakult csőd közeli helyzethez.

Az Állami Számvevőszék 2010. október 1-jén hozta nyilvánosságra a 4-es metró beruházási folyamatának ellenőrzéséről készített jelentését. Az Európai Bizottság határozata alapján a Kohéziós Alapból 728,53 M euró (a módosított Támogatási Szerződés szerint 180,8 Mrd Ft) támogatás állt rendelkezésre a beruházáshoz. A BKV Zrt. projektigazgatósága által készített nemzetközi összehasonlító tanulmány szerint ezzel a metró 1 km-ére eső megvalósítási költség 214 M eurót tett ki, amely alapján a 4-es metró a második legdrágább a 10 európai építéssel történő összehasonlításban. Az ÁSZ 2010 októberében nyilvánosságra hozott jelentése rávilágított, hogy a beruházás kialakított feltételrendszerét az előnytelen szerződéses kötelezettségek vállalása, hibásan megválasztott lebonyolítási konstrukció alkalmazása, a műszaki előkészítéssel teljes körűen nem megalapozott határidők tervezése és szerződésbe foglalása miatt sorozatos szabálytalanságok jellemezték.

Tanulmány Magyarország európai uniós tagságáról

Az ÁSZ a számvevőszéki jelentések mellett, ellenőrzési tapasztalatai alapján, vagy azokból fakadóan elemzéseket, tanulmányokat is készít. Ezekben az ÁSZ nem megállapításokat tesz, hanem összefüggésekre, hatásokra világít rá és célja, hogy felhívja a figyelmet az adott területen jelentkező dilemmákra, kockázatokra, valamint bemutassa az eredményeket.

Az ÁSZ **2015. szeptember** elején közzétett tanulmányában átfogóan bemutatta a Magyarország részére különböző jogcímenek és céllal juttatott uniós források és az uniós tagsággal járó befizetések pénzügyi egyenlegét és gazdasági hatását. Az elemzés rávilágított, hogy Magyarország számára az európai uniós tagság nettó pénzügyi mérlege egyértelműen előnyösen alakult, és ez a tagság első éveitől kezdve erősödött.

Kiderült ugyanakkor az is, hogy a fejlesztési források felhasználása 2003 és 2013 között jelentős intézményi költségeket igényelt. Az ÁSZ elemzése arra a következtetésre jutott, hogy a hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatását, a regionális különbségek csökkentését a fejlesztési források – a kiemelkedő kifizetési, felhasználási arányok ellenére – csak részben tudták teljesíteni.

A 2007 és 2013 közötti időszakban a hazai foglalkoztatási és a beruházási indikátorok időarányosan kedvező teljesülése és a tagállamok között az egyik legnagyobb GDP-arányos – mintegy 16 százalékos – támogatás-felhasználás mellett a magyar gazdaság növekedési teljesítménye 2013-ig nem volt kiemelkedő a 2004-ben csatlakozott kelet-európai tagállamokhoz képest.

Az Állami Számvevőszék elemzése rávilágított, hogy az európai uniós támogatások nagysága 2013-ig nem bizonyult elégségesnek a növekedési pálya felgyorsításához. Mindezek a felvetések, következtetések alátámasztják a hazai támogatási intézményrendszer átalakításának indokoltságát, valamint azt, hogy a rendelkezésre álló források felhasználása során kiemelten kell kezelni a fenntartható növekedést támogató gazdaságfejlesztést.

Az ÁSZ ellenőrzési és elemzési tapasztalatai alapján az elmúlt években többször hangsúlyozta, hogy a 2014 és 2020 közötti időszakra olyan összehangolt stratégiára van szükség, ami javítja a magyar társadalom életszínvonalát, munkahelyeket és hozzáadott értéket teremt és katalizátorként támogatja a gazdasági növekedést.

Európai uniós önteszték

A számvevőszéki ellenőrzések és a 2007-2013 közötti EU költségvetési időszakra vonatkozó összefoglaló elemzés tapasztalataira támaszkodva az ÁSZ kidolgozta az „EU önteszteket”, amelyek az európai uniós támogatásokhoz kapcsolódó projektek indításához, elszámolásához és a kapcsolódó fenntartási kötelezettségek teljesítéséhez nyújtanak támogatást az érintett költségvetési szervezetek, valamint gazdasági társaságok számára.

Az önteszt kérdései átfogóan tartalmazzák az EU támogatások felhasználásával megvalósított projektek előkészítése és lebonyolítása során teljesítendő követelményeket, azok megválaszolása rávilágíthat az esetlegesen elutasított pályázatok sikertelenségének okára, vagy segíthet a későbbiekben benyújtandó pályázatokra történő felkészülésben. Azoknak a szervezeteknek, amelyek még nem nyújtottak be pályázatot, de a jövőben tervezik ezt, az önteszt kitöltése segítséget nyújthat a felkészülésben.

Az EU önteszt kérdései és a kapcsolódó jogszabályi hivatkozások a 2007-2013 programozási időszakban nyújtott támogatásokra vonatkoznak, ugyanakkor támogatják a felkészülést, a feladatellátást a 2014-2020 programozási időszak vonatkozásában is.

Az Állami Számvevőszék jelentései, elemzései és öntesztjei teljes terjedelemben elérhetők az ÁSZ honlapján (www.asz.hu), az ÁSZ tevékenységével és működésével kapcsolatos híreket pedig megtalálja az ÁSZ Hírportálján (www.aszhirportal.hu).

Budapest, 2016. április 29.